

УДК 338.2:339.137

Куліш В. Р.¹, Венгер О. М.²

¹ студент 4 курсу спеціальності «Менеджмент»;

² канд. політ. наук, доц.;

Запорізький національний університет, М. Запоріжжя, Україна.

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ЙОГО СТРАТЕГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ НА РИНКАХ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що сучасна економічна реальність, вимагає від підприємств докорінного перегляду підходів до забезпечення власної життєздатності. Традиційні моделі конкуренції, орієнтовані на короткострокову максимізацію прибутку, поступаються місцем стратегіям, де центральним елементом є стратегічна стійкість. Управління конкурентоспроможністю підприємства в цьому контексті виступає не просто як набір інструментів маркетингового впливу, а як цілісна система підсистем, що забезпечують агрегований комплекс дій для виживання та успіху в умовах нестабільності.

Дослідження теоретичних аспектів управління конкурентоспроможністю проводили як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема М. Портер, І. Ансофф, Ф. Котлер, А. Томпсон, Л. Балабанова, Р. Грецький, О. Гудзь, О. Драган, Н. Євтушенко та інші. Попри численні публікації з цієї теми, проблема потребує подальших наукових розробок.

Конкурентоспроможність підприємства доцільно розглядати як здатність суб'єкта господарювання ефективно використовувати власний ресурсний потенціал, створювати цінність для споживача та адаптуватися до змін зовнішнього середовища. М. Портер підкреслював, що конкурентна стратегія спрямована на формування вигідної та стійкої позиції підприємства в галузі [1]. Ефективна система управління конкурентоспроможністю передбачає багаторівневу структуру, в якій чітко виокремлюються входні та вихідні елементи, керівні та керовані компоненти. Кожен із них виконує специфічну функцію, що забезпечує комплексність підходу до управління та можливість оперативного реагування на зміни в зовнішньому середовищі [1].

Управління конкурентоспроможністю має охоплювати такі напрями: аналіз ринкового середовища; оцінювання сильних і слабких сторін підприємства; визначення ключових конкурентних переваг; удосконалення продукції, сервісу та бізнес-процесів; інноваційний розвиток; підвищення ефективності маркетингової політики; формування гнучкої організаційної структури.

Особливо важливою умовою стратегічної стійкості є розвиток динамічних здібностей підприємства, тобто здатності оновлювати ресурси, перебудовувати процеси та реагувати на технологічні й ринкові зміни.

Концепція динамічних здібностей розглядає конкурентну перевагу як результат постійного оновлення внутрішніх можливостей підприємства відповідно до змін середовища.

Варто підкреслити, що система управління конкурентоспроможністю підприємства характеризується складною багаторівневою побудовою, яка охоплює вхідні та вихідні параметри, а також керуючу й керовану підсистеми. Кожен із цих компонентів виконує визначену функцію та відіграє важливу роль у цілісному процесі управління. Значущість такої структурної організації полягає в забезпеченні здатності підприємства оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, ефективно адаптуватися до них і формувати нові управлінські рішення, спрямовані на збереження та посилення конкурентних позицій на ринку [3].

Вагоме місце у системі управління конкурентоспроможністю підприємства займає інноваційний розвиток. У сучасних умовах інновації охоплюють не лише виробничі процеси чи продукт, але й управлінські підходи, комунікації, взаємодію з клієнтами, логістику, маркетинг та аналітичне забезпечення. У дослідженнях українських науковців підкреслюється, що інвестування у новітні технології, цифрові рішення та оптимізацію внутрішніх процесів сприяє підвищенню гнучкості підприємства, скороченню часу ухвалення управлінських рішень і більш оперативній адаптації до нестабільного попиту та конкурентного середовища.

Ключовою умовою забезпечення довготривалої конкурентоспроможності виступає людський капітал. Рівень професійних знань і навичок працівників, їхня адаптивність, здатність до безперервного навчання та інноваційної діяльності прямо визначають швидкість впровадження організаційних змін і ефективність реалізації стратегічних рішень.

Водночас важливим є не лише наявність висококваліфікованого персоналу, а й створення сприятливого організаційного середовища, яке стимулює розвиток компетенцій, креативність і залученість працівників. Сучасні підприємства дедалі більше орієнтуються на формування культури безперервного навчання, розвиток лідерських якостей та ефективних комунікацій. Інвестування у розвиток людського капіталу сприяє підвищенню продуктивності праці, посиленню інноваційного потенціалу та зміцненню конкурентних позицій підприємства в довгостроковій перспективі.

У цьому контексті особливої актуальності набуває цифровізація та використання інструментів штучного інтелекту. Їх впровадження відкриває нові можливості для збору й обробки даних, підвищення точності прогнозування, удосконалення управлінських рішень, автоматизації

рутинних процесів і формування більш гнучких моделей реагування на ринкові зміни. З огляду на це цифрові технології доцільно розглядати як невід'ємну складову сучасного механізму управління конкурентоспроможністю, а не як другорядний допоміжний інструмент.

Отже, збалансоване поєднання цих чинників дозволяє забезпечити стійке економічне зростання та ефективне управління бізнесом навіть у нестабільних умовах. Ця концепція базується на поєднанні стратегічного планування, інноваційного підходу та гнучкого управління, що дозволяє бізнесу та економіці адаптуватися до швидких змін і невизначеності [4]. Ця концепція дозволяє досягти економічного зростання та стабільності, забезпечуючи довгострокову конкурентоспроможність бізнесу навіть у нестабільних умовах

Для українських підприємств управління конкурентоспроможністю має також враховувати воєнні ризики, порушення логістичних ланцюгів, нестачу фінансових ресурсів, кадрові втрати та необхідність виходу на нові ринки. У таких умовах стратегічна стійкість залежить від здатності підприємства диверсифікувати діяльність, впроваджувати цифрові рішення, підтримувати якість продукції та швидко адаптуватися до змін попиту.

Отже, управління конкурентоспроможністю підприємства є не окремою функцією менеджменту, а комплексною системою стратегічних рішень. Його результатом має бути не лише короткострокове зростання продажів, а й формування стійкої ринкової позиції, здатності до адаптації, інноваційного розвитку та довгострокового функціонування підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ільченко Т. Моделі та механізми формування системи управління конкурентоспроможністю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. №58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-12>.
2. Кривіцька В. В., Зянько В. В. Механізм управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8118>
3. Портер М. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 1997. 390 с.
4. Промисловий потенціал складних соціально-економічних систем цифрового суспільства: макро-, мезо- та мікрорівень; колективна монографія/ за ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В. Г., д.е.н., проф. Метеленко Н. Г. Запоріжжя: Видавний дім «Гельветика». 2022. 480 с.